

Dader veroordeeld, en dan?

Informatie voor slachtoffers/nabestaanden van volwassen daders (geen tbs'ers)

Slachtoffer/nabestaande worden van een misdrijf is een ingrijpende gebeurtenis. En ook al is de dader gepakt en veroordeeld, er blijven vaak nog veel vragen over. Daarom geeft de Dienst Justitiële Inrichtingen dit informatieblad uit over gevangenisstraf bij volwassen daders.

1 Straffen en maatregelen

In Nederland bepaalt de rechter of een verdachte schuldig is aan een misdrijf. Als de verdachte schuldig wordt bevonden, bepaalt de rechter welke straf of maatregel de dader krijgt. Er is een verschil tussen een straf en een maatregel: een straf is gericht op vergelding van een misdaad of overtreding. Een (strafrechtelijke) maatregel wordt ook door de rechter opgelegd, maar heeft niet vergelding als doel, maar om de samenleving te beschermen. Binnen een maatregel kan ook behandeling van de individuele problematiek plaatsvinden. Daarnaast bestaat voor slachtoffers en nabestaanden de schadevergoedingsmaatregel. Bij het bepalen van de straf houdt de rechter rekening met alle belangen: die van het slachtoffer/nabestaande, die van de dader en die van de maatschappij. Er zijn verschillende soorten straffen. Volwassen daders (vanaf 18 jaar) kunnen een gevangenisstraf, een werkstraf of een boete opgelegd krijgen. Ook een combinatie van straf kan, bijvoorbeeld een werkstraf en een boete. De werkstraf duurt maximaal 240 uur. Als de dader de werkstraf niet goed doet of bijvoorbeeld de boete niet betaalt, dan moet hij of zij alsnog de gevangenis in. Gevangenisstraf varieert van 1 dag tot levenslang. Soms zegt de rechter dat de verdachte wel schuldig is, maar geen straf krijgt. Bijvoorbeeld als er verzachtende omstandigheden zijn.

Voorwaardelijke en onvoorwaardelijke straf

Een straf kan voorwaardelijk of onvoorwaardelijk zijn. Een onvoorwaardelijke straf moet altijd worden uitgevoerd. Een voorwaardelijke straf in beginsel niet. Er gelden dan afspraken (voorwaarden) waar de dader zich aan moet houden. Bijvoorbeeld behandeling door een psycholoog of een verbod om in de buurt van het slachtoffer of nabestaande te zijn. De reclassering houdt toezicht op de naleving van de voorwaarden. Houdt de dader zich niet aan de afspraken? Dan wordt de dader aangehouden. De rechter beslist daarna of de dader alsnog de straf moet uitzitten.

Het doel van straf

Waarom krijgt de dader van een misdrijf straf? Daarvoor zijn vier redenen:

- 1 vergelding en daarmee genoegdoening voor het slachtoffer/nabestaande en de maatschappij;
- 2 laten zien dat je de wetten en regels niet mag overtreden;
- 3 voor de veiligheid: als de dader vastzit, kan hij geen misdrijven plegen;
- 4 zorgen dat de dader niet nog een keer een misdrijf pleegt. Verstrekken van noodzakelijke behandeling.

Een straf is altijd maatwerk

Welke straf de rechter ook oplegt, elke straf is maatwerk. De rechter houdt onder andere rekening met de situatie van de verdachte, de ernst van het feit en met de gevolgen voor de slachtoffers/nabestaanden en de maatschappij.

Wie voert de straf uit?

De Dienst Justitiële Inrichtingen voert de gevangenisstraffen uit. De Dienst Justitiële Inrichtingen is een onderdeel van het ministerie van Justitie en Veiligheid. De reclassering voert de werkstraffen uit en houdt toezicht op opgelegde voorwaarden.

2 Huis van bewaring, gevangenis of andere inrichting?

Huis van Bewaring en gevangenis

Als een verdachte is opgepakt voor een (ernstig) misdrijf, komt hij of zij in een Huis van Bewaring. Na de uitspraak van de rechter gaat de dader naar een gevangenis. Er zijn gevangenisstraffen met een streng regime, halfopen inrichtingen en beperkt beveiligde inrichtingen. Hier hebben de gevangenen (gedetineerden) meer vrijheden. Zo kunnen ze zich beter voorbereiden op hun terugkeer naar de maatschappij. Een andere naam voor Huis van Bewaring en gevangenis is penitentiaire inrichting.

Detentie met gespecialiseerde zorg (Penitentiair Psychiatrisch Centrum en Extra Zorgvoorziening)

Sommige gevangenen hebben speciale zorg nodig. Dat komt omdat ze psychische of lichamelijke problemen hebben. Of omdat ze verslaafd zijn, of een verstandelijke beperking hebben. Voor deze gevangenen zijn er aparte voorzieningen; de *Extra Zorgvoorziening*. Er is een vast dagprogramma. De medewerkers motiveren de gevangenen om mee te doen en zich te laten behandelen. Een *Penitentiair Psychiatrisch Centrum* is er voor gevangenen met ernstige psychiatrische aandoeningen. Sommige van deze gevangenen hebben ook een verstandelijke beperking en/of zijn verslaafd. In een *Penitentiair Psychiatrisch Centrum* is er dag en nacht psychiatrische zorg. Die behandeling moet voorkomen dat gevangenen opnieuw een misdrijf plegen. Daarom krijgen veel gevangenen ook na hun straf nog psychiatrische zorg of begeleiding. Het doel is dat ze succesvol terugkeren in de maatschappij en geen strafbare feiten plegen. Er zijn vier *Penitentiair Psychiatrische Centra*: in Vught, Amsterdam, Zwolle en Den Haag.

Veelplegers in de Inrichting voor Stelselmatige Daders

Een zeer actieve veelpleger is iemand die in vijf jaar tijd voorafgaand aan het door hem begane feit tenminste driemaal wegens een misdrijf onherroepelijk tot een straf of maatregel is veroordeeld en deze straffen dan wel maatregelen ten uitvoer zijn gelegd en de veiligheid van personen of goederen het opleggen van de maatregel eist. Veelplegers zorgen voor veel overlast, schade en onveiligheid. Daarom is er voor deze groep een speciale maatregel: Inrichting voor Stelselmatige Daders. In een Inrichting voor Stelselmatige Daders worden de veelplegers voor maximaal twee jaar opgesloten. Het doel van de Inrichting voor Stelselmatige Daders is de beveiliging van de maatschappij en de beëindiging van strafbare feiten. Daders die hiervoor gemotiveerd zijn werken ook aan gedragsverbetering door bijvoorbeeld een behandeling van hun psychische- en/of verslavingsproblematiek.

Penitentiair programma

In een Penitentiair Programma kunnen daders de laatste maanden of weken van hun straf buiten de gevangenis uitzitten. Bijvoorbeeld thuis. Ze kunnen zich dan voorbereiden op een succesvolle terugkeer naar de maatschappij. Dat doen ze bijvoorbeeld met werk (onder begeleiding), een cursus of opleiding of door behandeling bij een psycholoog. De deelnemers staan onder elektronisch toezicht in de vorm van een enkelband die de aanwezigheid controleert. Het Penitentiair Programma is alleen toegestaan bij gevangenen die de veiligheid van de maatschappij niet in gevaar brengen. De Dienst Justitiële Inrichtingen kijkt daarbij ook naar de belangen van slachtoffers en nabestaanden. Er is een wetsvoorstel ingediend dat tot doel heeft Penitentiair Programma af te schaffen en elektronische detentie in te voeren.

3 Plaatsing: wie bepaalt waar de dader wordt vastgezet?

De Dienst Justitiële Inrichtingen heeft 24 penitentiare inrichtingen, waarvan sommige meerdere locaties hebben. Deze inrichtingen zijn verspreid door heel Nederland. Op www.dji.nl staat waar de penitentiare inrichtingen zijn (klik op Organisatie -> Locaties -> Penitentiare Inrichtingen).

Het Centraal Justitieel Incassobureau coördineert de opdrachten om daders vast te zetten. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met de regio waar de gedetineerde woont en de zorg die de gevangenis kan bieden. De Dienst Justitiële Inrichtingen bepaalt in welke gevangenis dat gebeurt. U krijgt informatie over verlop van de dader, zie onder 6 bij Informatiepunt Detentieverloop.

Overplaatsing

Als een gevangene overgeplaatst wil worden, moet hij of zij dat zelf aanvragen. De Dienst Justitiële Inrichtingen beslist of dat mag en kan.

4 Rechten, plichten en verlop van gevangenen

Rechten en plichten

Gevangenen hebben rechten en plichten. Bijvoorbeeld recht op contact met de buitenwereld via brief, telefoon of bezoekers. En recht op medische zorg en geestelijke verzorging. Plichten zijn er ook, zoals het schoonhouden van de cel, het zich houden aan een dagstructuur en het opvolgen van instructies van het personeel. In elke penitentiare inrichting gelden regels en alle gevangenen moeten zich aan die regels houden. Als ze dat niet doen, kunnen ze een straf krijgen. Bijvoorbeeld een tijd doorbrengen in de strafcel (isoleer cel), geen bezoek ontvangen of niet meedoen aan activiteiten. Veiligheid is erg belangrijk in de penitentiare inrichting. Er wordt streng gecontroleerd op alcohol en drugs en andere verboden goederen.

Werk of opleiding

In de penitentiare inrichting werken gedetineerden verplicht ongeveer 20 uur per week. Ze moeten wel geschikt zijn voor het werk. In een Huis van Bewaring is werken niet verplicht. Gevangenen die langer vastzitten, kunnen een opleiding volgen. Daarmee hebben ze meer kans op werk als ze uit de gevangenis komen en verkleinen we de kans dat ze in herhaling vallen.

Verlop

Gevangenen met een langere straf mogen na verloop van tijd onder bepaalde voorwaarden met verlop. Ze kunnen dan stap voor stap wennen aan het leven buiten de gevangenis. Dan is de kans groter dat ze goed terugkeren in de maatschappij.

Hoe vaak en hoe lang is het verlop? Dat hangt onder andere af van het soort gevangenis:

- een gesloten inrichting: zes keer per jaar een weekend;
- een halfopen inrichting: één keer per vier weken een weekend;
- een open inrichting: elk weekend.

Soms krijgt een dader incidenteel verlop. Bijvoorbeeld bij een sterfgeval in zijn of haar familie.

Informatie over verlop van de dader krijgt u via het Informatiepunt Detentieverloop (zie onder 6).

5 Na de straf

Eerder vrij of niet?

Gevangenen kunnen vrijkomen als ze tweederde van de straf hebben uitgezeten. Aan deze vrijlating zijn voorwaarden verbonden en het heet dan ook 'voorwaardelijke invrijheidstelling'. De gevangene komt dan vrij met een proeftijd. In die proeftijd mag hij of zij niet opnieuw een strafbaar feit plegen. Ook kan de rechter of het Openbaar Ministerie extra eisen (voorwaarden) stellen. Bijvoorbeeld verplicht melden bij de reclassering, een agressietraining, een alcoholverbod of een locatieverbod. Wie zich niet aan de regels houdt, moet terug de cel in. In bijzondere gevallen kan de rechter voorwaardelijke invrijheidstelling uitstellen of helemaal niet door laten gaan. De Dienst Justitiële Inrichtingen houdt voor elke gevangene de voorwaardelijke invrijheidstellingsdatum bij.

Ook adviseren de Dienst Justitiële Inrichtingen en de reclassering het Openbaar Ministerie over de voorwaarden van voorwaardelijke invrijheidstelling per gevangene.

Re-integratie en nazorg

Veel gevangenen hebben problemen: geen werk, geen huis, schulden, meerdere verslavingen of psychische problemen. Die problemen zorgen er vaak voor dat ze opnieuw in de fout gaan. Dat heet: recidive. De overheid vindt het belangrijk de recidive te verminderen. Elke gevangene moet zelf de verantwoordelijkheid nemen om goed terug te keren in de maatschappij (re-integreren of resocialiseren). Hij of zij maakt zelf de keuze: werk ik aan een betere toekomst of niet? De Dienst Justitiële Inrichtingen helpt de gevangene op weg, samen met andere instanties, zoals de gemeenten en de reclassering. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de nazorg. Vaak schakelt de gemeente hierbij de reclassering in.

Wat doet de reclassering?

In Nederland zijn er drie instanties voor reclassering: Reclassering Nederland, Leger des Heils Jeugdzorg en Reclassering en de Stichting Verslavingsreclassering GGZ. Samen zorgen ze ervoor dat ex-gevangenen zo goed mogelijk terugkeren in de maatschappij. Dat doen ze onder andere met controle en begeleiding. De reclassering vindt het belangrijk dat daders begrijpen wat hun gedrag betekent voor het slachtoffer/nabestaande.

6 Waar kunt u terecht voor informatie?

Informatiepunt Detentieverloop

Het Informatiepunt Detentieverloop, een landelijk informatiepunt en gevestigd in Arnhem, geeft slachtoffers/nabestaanden van spreekrechtwaardige delicten op belangrijke momenten informatie:

- als de dader voor het eerst met verlof gaat
- als de dader wordt vrijgelaten
- als de dader zich onttrekt aan de straf en nog niet met verlof is
- geweest (bijvoorbeeld bij ontsnapping)
- als de dader overlijdt tijdens de straf of maatregel

Bij spreekrechtwaardige delicten heeft u, als slachtoffer of nabestaande, het recht om te spreken tijdens de rechtszaak. Bijvoorbeeld misdrijven waarop minstens acht jaar gevangenisstraf staat. Ook bij zedenmisdrijven (aanranding en verkrachting), stalking, bedreiging of een verkeersongeval met dodelijke of zwaar gewonde slachtoffers geldt het spreekrecht.

Formulier

Het Informatiepunt Detentieverloop stuurt u na de rechtszaak (of na de uitspraak in hoger beroep) een brief. U kunt zelf contact opnemen met het Informatiepunt Detentieverloop om aan te geven of u wel of niet verder geïnformeerd wilt worden.

Vragen? Bel het Informatiepunt Detentieverloop

Het Informatiepunt Detentieverloop werkt samen met de Dienst Justitiële Inrichtingen, de reclassering en Slachtofferhulp Nederland. Hierdoor heeft het Informatiepunt Detentieverloop alle informatie die voor u van belang kan zijn. Heeft u vragen over het verlof of een ander onderwerp dat hiermee te maken heeft? Neem dan contact op met het IDV.

Informatiepunt Detentieverloop

Arrondissementsparket Oost-Nederland

Eusebiusbinnensingel 28

Postbus 9032

6800 EP Arnhem

telefoon 088 699 1951, bereikbaar op werkdagen

van 08:30 uur tot 17:00 uur

IDV@om.nl

7 Wat doet de Dienst Justitiële Inrichtingen voor de slachtoffers en nabestaanden?

De Dienst Justitiële Inrichtingen vindt het belangrijk rekening te houden met de belangen van slachtoffers en nabestaanden. Dit zijn voorbeelden van wat de Dienst Justitiële Inrichtingen hieraan doet:

- **slachtoffer-dadercontact mogelijk maken**, samen met stichting Perspectief Herstelbemiddeling. Als u bijvoorbeeld vragen heeft aan de dader, of benieuwd bent wie het is en waarom hij of zij het delict heeft gepleegd of omdat u aan de dader wilt laten weten wat de gevolgen van het delict voor u waren. Het contact is altijd vrijwillig en kan in de vorm van een gesprek of een briefwisseling plaatsvinden. Dit gebeurt onder begeleiding van een professionele en onafhankelijke bemiddelaar van Perspectief Herstelbemiddeling. Zowel het slachtoffer/nabestaande als de dader kan het initiatief nemen. Voor meer informatie: www.perspectiefherstelbemiddeling.nl.
- **algemene informatie geven** aan slachtoffers/nabestaanden. Bijvoorbeeld via dit informatieblad. En ook door alle belangrijke gegevens over de detentie op tijd door te geven aan het Informatiepunt Detentieverloop (zie onder 6).
- inzetten van **'herstelconsulenten'** die gevangenen individueel en in een groep begeleiden. De consulenten praten met gevangenen over wat ze hebben gedaan en wat dat betekent voor de slachtoffers/nabestaanden.
- de Dienst Justitiële Inrichtingen bekijkt of er een kans is dat slachtoffers/nabestaanden en daders elkaar kunnen tegenkomen tijdens het verlof. Soms gelden dan extra regels voor het verlof, zoals een locatieverbod. Dan mag de dader niet in uw straat, wijk of woonplaats komen.
- schadevergoedingsmaatregel voor het slachtoffer/nabestaande starten (zie Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen).

8 Waar kunt u nog meer terecht voor hulp en informatie?

Slachtofferloket

In het Slachtofferloket werken de politie, het Openbaar Ministerie en Slachtofferhulp Nederland samen. U kunt bij het Slachtofferloket terecht voor antwoorden op alle vragen die te maken hebben met het misdrijf. Bijvoorbeeld over: aangifte doen, opsporing van de verdachte, de rechtszaak, de straf, verlof, voorwaardelijke vrijlating en schadevergoeding. Het Slachtofferloket biedt ook hulp bij de verwerking van wat u is overkomen.

Er zijn 10 Slachtofferlokets in Nederland: in Amsterdam, Arnhem, Breda, Den Haag, Haarlem, 's-Hertogenbosch, Groningen, Maastricht, Rotterdam en Utrecht. Voor de hoger beroep zaken is er een landelijk Slachtofferloket gevestigd in 's-Hertogenbosch.

De adressen en telefoonnummers staan op www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/slachtofferbeleid/slachtofferloket.

Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen

Het Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen geeft op aanvraag informatie over de stand van zaken van de betaling van schadevergoeding door de dader als deze door de rechter is opgelegd. Het Slachtoffer Informatiepunt Schadevergoedingsmaatregelen is te bereiken op telefoonnummer: 0900 753 7537 (elke werkdag van 8.15 tot 17.15 uur).

Wet versterking positie slachtoffers

De Wet versterking positie slachtoffers is ingevoerd in 2011.

In de wet staan de rechten van slachtoffers en nabestaanden van misdrijven. Door de wet hebben slachtoffers en nabestaanden een sterkere positie gekregen. Een uitleg van de wet staat op <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/slachtofferbeleid/rechten-voor-slachtoffers-en-nabestaanden>.

Op 1 april 2017 is de Implementatiewet van de 2012/29/EU richtlijn minimumnormen slachtoffers in werking getreden. Sindsdien kan ieder slachtoffer informatie opvragen. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2015/11/20/informatieblad-over-het-wetsvoorstel-ter-implementatie-van-de-eu-richtlijn-minimumnormen-slachtoffers>.

Informatie op internet:

www.dji.nl

www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/slachtofferbeleid

www.om.nl

www.slachtofferhulp.nl

www.perspectiefherstelbemiddeling.nl

www.slachtofferwijzer.nl

www.reclassering.nl

www.youtube.com/ReclasseringNL

www.svg.nl

www.legerdesheils.nl

www.CJIB.nl/schadevergoedingsmaatregel

Colofon

Dit is een publicatie van:
Dienst Justitiële Inrichtingen
Postbus 30132 | 2500 GC Den Haag

Deze uitgave is informatief. U kunt aan de inhoud geen rechten ontleenen.

Op www.dji.nl staat de meest actuele versie van dit informatieblad.

© Dienst Justitiële Inrichtingen | november 2017 | 107096